

ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਅਪਰਾਧੀ

ਸੀਜੀ ਸੂਰੀ ਜੇ.

ਉਧਮ ਸਿੰਘ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ,

ਬਨਾਮ.

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, - ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1972 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 559

ਅਕਤੂਬਰ 26, 1973

1878 ਦਾ 1)- ਧਾਰਾ 3— ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ—ਕੀ ਇਕੱਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਵਿਚ ਮੋਰਫਿਨ ਜਾਂ ਮੋਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ—ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ—ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ - ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਤਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ - ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਝੂਠ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਫੀਮ ਐਕਟ, 1878 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਗੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਸਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਮੀਮੋ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ-ਜਦੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੋਰਫਿਨ ਅਤੇ ਮੋਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਅਫੀਮ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਜਾਂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਅਫੀਮ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਮੋਰਫਿਨ ਕੇਵਲ ਅਫੀਮ P O PPy (ਪੇਪਾਵਰ ਸੋਮਨੀਫੋਰਮ L) ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਪੌਦੇ ਤੋਂ ਮਿਸ਼ਰਤ ਜਾਂ ਮਿਲਾਵਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਡੈਰੀਵੇਟਿਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਵਸਤੂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਫੀਮ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਉਪ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਵਾਦ ਜਾਂ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਾਈਨ ਜਾਂ ਮੋਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਵਿਚ ਮੋਰਫਿਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਤਮ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ।

439 ਕਰੋੜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਪੀ.ਸੀ.

24, ਮਈ, 1972, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਿਤੀ 2 ਮਾਰਚ, 1972 ਨੂੰ ਸੋਧਦੇ ਹੋਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ।

ਨਿਮੋ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਸਰੀ, ਜੇ.—ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਅਫੀਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ 1.10 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਅਫੀਮ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। 200. ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਪਰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੁਣ ਉਕਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(2) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਗਸ਼ਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਚਨਚੇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (1) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਇਕੱਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਲਾਲ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ? ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭੋਜਨ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

dri96(rRL.iris^

(3) ਏਆਈਆਰ 1971 ਐਸਸੀ 1277

ਇਕੱਲਾ ਫੂਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਗੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਸਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਮੋ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਫੀਮ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਖੋਜ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(4) ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਜੀਜਾ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਡੀਡਬਲਯੂ ਨੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਿਚਕਾਰ ਕਥਿਤ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਝੂਠੇ ਉਲਝਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੁਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

(5) ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੇ ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਜਾਂ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਅਫੀਮ ਐਕਟ, 1878 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਅਫੀਮ' ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: -

"3. ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ। - ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇ ਜਾਂ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਉਲਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, -

ਅਫੀਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-

- (i) ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਕੈਪਸੂਲ (ਪਾਪਾਵਰ ਸੋਮਨੀ ਫੋਰਮ ਐਲ.), ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਕੁਚਲਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਾਊਡਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਕੀ - ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਜੂਸ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ;
- (ii) ਅਜਿਹੇ ਕੈਪਸੂਲ ਦਾ ਸਵੈ-ਚਾਲਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਜੂਸ ਜੋ ਪੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ
- (iii) ਅਫੀਮ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਸ਼ਰਣ, ਨਿਰਪੱਖ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ; ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਅਜਿਹੀ ਤਿਆਰੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਦੇ 0.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ -
ਖਤਰਨਾਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਕਟ, 1930 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਦਵਾਈ;

(5); A Si A ?!SingleCJBenchs ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ **a**; ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ
ਹਰਬੰਸ ਲਾਈ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਆਰ ਕੋਊ ਡੈਰੀਵੇਟਿਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (3) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ
ਵੀ ਨਮੂਨਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਰੀਓਰਟ ਲਈ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ
ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਨੇ ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ
ਜਿਠਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਮਗਰੀ ਇੱਕ
ਸੰਘਣੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਫੀਮ ਸੀ ਜਾਂ ਮਿਲਾਵਟੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ
ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਮੋਰਫਿਨ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੋਰਫਿਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲੋਂ
ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਅਫੀਮ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਤਮ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ
ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੋਰਫਿਨ ਸਿਰਫ ਅਫੀਮ ਭੁੱਕੀ (ਪਾਪਾਵਰ
ਸੋਮਨੀ ਫੋਰਮ ਐਲ.) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ
ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਸਤੂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਐਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਡੈਰੀਵੇਟਿਵ ਸ਼ਾਮਲ
ਹਨ। ਕਿ, ਮਿਕਸਡ ਜਾਂ ਬੇਮਿਸ਼ਾਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੀਜੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਅਫੀਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ
3 ਵਿੱਚ 'ਅਫੀਮ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਆਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਅਪਵਾਦ ਜਾਂ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ
ਦੀ ਧਾਰਾ 105 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"105. ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ, ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ
ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ
ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨੇਗੀ।"

(3) 1957 ਕਰੋੜ ਐਲਜੇ 237.

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (4) ਵਿਚ ਵੀ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਤ ਬੋਰੀਆਂ ਭੁੱਕੀ ਦੀ
ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਨੇ ਸੈਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੋਰਫਿਨ ਅਤੇ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ
ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ
ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ :-

"ਅਫੀਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਿੰਨ 'ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ
ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ 0.2 ਦੀ ਘੱਟ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਸਿਰਫ ਅਫੀਮ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਜਾਂ

Udham Singh v. The State of Punjab, (Suri, J.)

ਡੈਰੀਵੇਟਿਵਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 'ਤਿਆਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਜਾਂ ਵਧਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਈ ਹੈ। ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਅਫੀਮ ਕੈਪਸੂਲ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (i) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾਂ ਪਾਊਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਜੂਸ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, 'ਅਫੀਮ' ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੈਮੀਕਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਸੱਤ ਥੈਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸੱਤ ਨਮੂਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਅਤੇ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਭੁੱਕੀ ਵਿੱਚ ਅਫੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਮਗਰੀ 'ਅਫੀਮ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਕੀ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ ਵਿਸੋ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਫੀਮ ਦੇ ਡੈਰੀਵੇਟਿਵਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੀਂਦ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ, ਟ੍ਰੈਕੁਇਲਾਈਜ਼ਰ, ਬਾਰਬੀਟੂਰੇਟਸ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਫੀਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ 0.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੋਰਫਿਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਤਿਆਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਮਾਣ ਜਾਂ ਇਲਾਜ ਦੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ਕਲ ਜਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਭੁੱਕੀ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਰਫਿਨ ਅਤੇ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਅਫੀਮ ਦੇ ਕੈਪਸੂਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਕੀ ਦਾ ਚੂਰਾ ਪਾਊਡਰ ਜਾਂ ਕੁਚਲਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਰੇ ਦੀ ਧੂੜ ਜਾਂ ਲੱਕੜ ਦੇ ਸ਼ੇਵਿੰਗ ਆਦਿ ਵਰਗਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(4) ਸੀ.ਆਰ. ਦੁਬਾਰਾ. 1970 ਦਾ ਨੰਬਰ 990 2 ਮਈ, 1972 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(6) ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਭੈਰੂਲਾਲ ਦੇ 2 ਕੇਸ (3) ਸੁਪ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ 'ਅਫੀਮ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਪੌਦੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਵਿਸੋ ਵਿੱਚ, ਪੌਦੇ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ 'ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ 'ਅਸਲੀ ਰੂਪ', 'ਖੁਦਕੁਸ਼', 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ', ਅਤੇ 'ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਸ਼ਰਣ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੁਝ ਕੱਚੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ

ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੋਰਫਿਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰ. ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਕੱਚੀ ਕਟਾਈ, ਪਿੜਾਈ ਜਾਂ ਪਾਊਡਰਿੰਗ ਸਬ-ਕਲਾਸ਼ (1) ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਲਿਆਏਗੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਜੂਸ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ 3 ਨਾ-ਮਾਤਰ ਅਨੁਪਾਤ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਅਤੇ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਰਸਾਏ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਪੌਦੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ। ਸਾਧਾਰਨ ਆਰੇ ਦੀ ਪੂੜ, ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਸ਼ੇਵਿੰਗ ਜਾਂ ਪਾਊਡਰ ਕੱਟੇ ਹੋਏ, ਕੁਚਲੇ ਜਾਂ ਪਾਊਡਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਫਿਲਕੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਸਰੋਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਰਫਿਨ ਅਤੇ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਪ ਧਾਰਾ (ii) ਵਿੱਚ "ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ" ਅਤੇ "ਹੇਰਾਫੇਰੀ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਚੈਬਰ ਦੀ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਵੈ-ਚਾਲਤ ਸ਼ਬਦ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਇੱਛਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਬਾਹਰੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਹੇਰਾਫੇਰੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਮੋੜਨਾ। ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਜੂਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਰਫਿਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤ੍ਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (iii) ਫਿਰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁੱਕੀ ਜਾਂ ਜੂਸ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਕੈਨੀਕਲ ਮਿਸ਼ਰਣ ਜੋ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਫੀਮ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੋਰਫਿਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤ੍ਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਕੁਝ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਕਿ ਤਿਆਰੀ ਜਾਂ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ

Udham Singh v. The State of Punjab, (Suri, J.)

ਆਗਿਆਯੋਗ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ। ਖਤਰਨਾਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਕਟ, 1930 ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਜੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਨਿਰਮਿਤ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਫੀਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਮੈਨੂ ਫੈਕਟਰ 'ਤੇ ਸਖਤ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚਿਕਿਤਸਕ ਅਫੀਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਜਾਂ - ਮੋਰਫਿਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਫੀਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਈ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਨਜ਼ੂਰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੈਬਰਜ਼ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਨੂੰ ਅਫੀਮ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਲਕਲਾਇਡ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੈਬਸਟਰਜ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਫੀਮ ਦਾ ਇਹ ਅਲਕਲਾਇਡ ਭੁੱਕੀ ਦੇ ਪੌਦੇ ਦੀ ਉਮਰ 7.5 ਤੋਂ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੋਰਫਿਨ ਮੈਕੋਨੋਟ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦਾ ਮੋਰਫਿਨ ਲੂਣ ਹੈ ਜੋ ਅਫੀਮ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਅਤੇ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅੰਸ਼, ਜੋ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਅਫੀਮ ਭੁੱਕੀ (ਪਾਪਾਵਰ ਸੋਮਨੀ ਫੋਰਮ ਐਲ.) ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਨੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੋਰਫਿਨ ਅਤੇ ਮੈਕੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਅਫੀਮ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂ ਲਾਈਸੈਂਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਵਾਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਜਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਨੁਮਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੀਮਾਵਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਤਰਨਾਕ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਭੁੱਕੀ, ਜੂਸ ਜਾਂ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰੈਸ਼ੈਂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੋਰਫਿਨ ਦੇ ਤੰਬੂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਸ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਮੋਰਫਿਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜਾਂ ਅਨੁਪਾਤ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ।

(7) ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਅਫੀਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਟੌਰ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(8) ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੇਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੀ.ਐੱਸ.ਜੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ

Udham Singh v. The State of Punjab, (Suri, J.)

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ

'^'fe.